

Старогръцки език
НФ
2020-2021

Автори

11.
Калимах

Калимах (ок. 305-235 пр. Хр.) е известен като автор на поетически произведения в различни жанрове и каталогизатор на Александрийската библиотека.

Квинтилиан го смята за най-добрия елегик,¹ а Катул превежда на латински стихотворението му „Косите на Вероника“ („Къдрицата на Береника“).²

Роден е в град Кирена на африканското крайбрежие. Баща му се казвал Бат, а самият той смятал, че родът му възхожда към основателите на града – колонисти от Тера (Санторини). Учил в родния си град, а след това в Атина, при перипатетиците.

След завръщането си станал учител по граматика в Елевзин – предградие на Александрия. Към 270 пр. Хр. бил поканен от Птолемей II на работа в Музея, където се заел с каталогизация на библиотеката. Каталогът бил озаглавен „Пинакес“ („Таблички“).³

Живял до времето на Птолемей III Евергет (246-222 пр. Хр.), в чест на чийто брак с Береника написал „Къдрицата“.

Бил автор на множество съчинения, отнасящи се до литературата и митологията на класическа Гърция. Според „Суда“ е писал и драматически произведения (трагедии и комедии), за които обаче не се споменава у други автори.

Оцелели са 6 негови химна („Към Зевс“, „Към Аполон“, „Към Деметра“ и др.), написани на йонийски и дорийски диалекти.⁴ Също: малки откъси от епоса (епилион) „Хекала“,⁵ една ерудитска елегия в 4 книги, озаглавена „Причини“, и 64 епиграми.

Според източниците е бил близък и може би е преподавал на Ератостен, Аристофан от Византион и Аполоний Родоски. Има предположения, че заминаването на Аполоний за Родос е било във връзка с лошите отношения между него и Калимах.

¹ X,1: „Тогаваше имаме време да вземем в ръцете си и елегията, а пръв в този жанр се смята Калимах. По признанието на мнозина второ място е заемал Филет“ (М. Порталски, с. 597).

² Преведена е от Я. Букова в: Катул. „Стихотворения“. „Стигмати“, 2009 (стр. 90-93).

³ Πίνακες τῶν ἐν λάσῃ παιδείᾳ διαλαμπάντων καὶ ὧν συνέγραψαν.

⁴ Стигнало са до нас благодарение на един ръкопис, пренесен от Византия през 1423 г. От него са направени няколко преписа, а той самият е загубен. Освен Калимаховите химни е съдържал и тези на Прокъл, приписваните на Омир и на Орфей (заедно с орфическата „Аргонавтика“). Първото им издание е преди 1500-та.

⁵ Вероятно е бил с дължина към 500 стиха. Разказва се за Тезей, който отивал на битка с Маратонския бик. В покрайнините на Атина го застигнал силен дъжд и му се наложило да пренощува някъде; и бил приет в къщичката на старичката Хекала. Известно е, че в Атина имало празник с название „Хекалии“. За тази история споменава Плутарх в „Тезей“, 14: „Колкото до Хекала и историята с приемането и угощаването на Тезей при нея – изглежда, че тя не е лишена напълно от истинност... И понеже се помолила на Зевс за него, когато тръгвал да се бие с бика, че ако се върне жив и здрав, ще принесе жертва, но умряла преди той да се върне, тя все пак получила споменатите почести като възнаграждение за своето гостоприемство, по заповед на самия Тезей, както е написал Филохор“ („Успоредни животописи“. „Архетип“, 2008. Превод Н. Панова).

Бил е много четен и обсъждан в Рим – освен Катул и Квинтилиан го споменават още Проперций,⁶ Овидий,⁷ Плиний Млади,⁸ Марциал.⁹

На него принадлежи прочутата сентенция „Голяма книга – голямо зло“.¹⁰ Към началото на VI в. част от произведенията му са били преработени в ямбически стихове от поета Мариан.

Литература:

Fr. Schoell. Geschichte der griechischen Literatur. В.П. Berlin, 1830 (стр. 55-60).

W. Christ. Geschichte der griechischen Literatur. Muenchen, 1890 (стр. 435-439)

Callimachus. Hymns and epigrams. В: Callimachus. Lycofron. Aratus. London; HUP, 1955 (1921)

С. И. Соболевский и др. „История греческой литературы“, т. III. Москва. АН СССР, 1960 (стр. 53-74)

Химни, „Аконтий и Кидипа“ и епиграми в: „Александрийская поэзия“. М., 1972. Превод и бележки С.С. Аверинцев, М. Грабар-Пассек и др.

На български:

Б. Богданов. „Литературата на елинизма“, 1979/1997 (стр. 98-108)

В. Вълчев в „Антична литература. Енциклопедичен справочник“, 1988/1996

...

Из

„Химн към Аполон“

ὁ Φθόνος Ἐπόλλωνος ἐπ' οὐατα λάθριος εἶπεν·
'οὐκ ἄγαμαι τὸν ἀοιδὸν ὃς οὐδ' ὅσα πόντος ἀεῖδει.'
τὸν Φθόνον Ἐπόλλων ποδί τ' ἤλασεν ᾧδὲ τ' ἔειπεν·
'Ἀσσυρίου ποταμοῖο μέγας ῥόος, ἀλλὰ τὰ πολλὰ
λύματα γῆς καὶ πολλὸν ἐφ' ὕδατι συρφετὸν ἔλκει...

⁶ „Tu satius memorem Musis imitere Philitan et non inflati somnia Callimachi“ (II,34b 7-8). „Somnia Callimachi“ вероятно препраща към началото на „Причини“, където Калимах разказва как сънувал, че е на Хеликон и разговаря с Музите, които го насърчават да напише „Причини“.

⁷ Споменава за загубената Калимахова сатира „Ибис“ в свое произведение със същото заглавие: Nunc quo Battiaades inimicum devovet Ibin, hoc ego devoveo teque tuosque modo (54-55). Възможно е „писмата“ между Аконтий и Кидипа (вж. „Елегии“. „НК“, 1994. Превод Г. Батаклиев, стр. 200-212) да са повлияли от историята на тази двойка, разказана в „Причини“.

⁸ „... наскоро четох твоите гръцки епиграми и мимиямби... Имах чувството, че държа в ръцете си Калимах или Херод, или нещо по-добро, ако има такова („Писма“ IV, 3. Превод В. Тодорова. „Народна култура“, 1984; стр. 120).

⁹ Очевидно е, че Марциал не е привърженик на ерудитския начин да се пише литература: „Sed non vis, Mamma, tuos cognoscere mores nec te scire: legas Aetia Callimachi“ („Но ако не искаш да опознаеш, Мамура, собствените си нрави и самия себе си – тогава чети „Причините“ на Калимах“; X,4).

¹⁰ Атений. „Дейгнософисти“ III,1,1: Ὅτι Καλλιμάχος ὁ γραμματικὸς τὸ μέγα βιβλίον ἴσον ἔλεγεν εἶναι τῷ μεγάλῳ κακῷ (fr. 359).